

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**У МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

28-29 ЛЮТОГО 2024 РОКУ

м. Запоріжжя

УДК 614.253
С69

Редколегія:

Л.М. Боярська – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМФУ, кандидат медичних наук, професор;

І.Г. Утюж – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМФУ, доктор філософських наук, професор;

Ю.В. Котлова – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМФУ;

Д.П. Сенетий – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМФУ;

Н.В. Спиця – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМФУ;

Ю.О. Іріюглу – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМФУ.

С-69 Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині): зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 лютого 2024 року). – Запоріжжя: ЗДМФУ, 2024. – 312 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

<i>Трегуб С.Є.</i> ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО БЛОКУ ДИСТАНЦІЙНО В УМОВАХ ВІЙНИ.....	215
<i>Тюркеджи Н.С., Катаннікова А.Ю.</i> СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКОЮ УНІВЕРСИТЕТУ.....	216
<i>Федько О.Ю.</i> МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА.....	218
<i>Фурик О.О., Рябокони О.В., Оніщенко Т.Є.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	220
<i>Юрко А.О., Сердюк Д.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗДМФУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	221
СЕКЦІЯ 8. МЕДИЦИНА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	
<i>Боярська Л.М.</i> ДІТИ БОМБОСХОВИЩ.....	222
<i>Овчаренко Л.С.</i> ВІЙНА ВБИВАЄ ДІТЕЙ І ЇХ ПРАВО НА ДИТИНСТВО.....	223
<i>Котлова Ю.В., Мазур В.І.</i> ДИТИНА В ЧАСИ ГОЛОДОМОРУ ДО СЬОГОДЕННЯ. ЕТИЧНИЙ ВИМІР СУСПІЛЬСВА	225
<i>Ковтун Н.М., Ковтун Ю.В.</i> ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ ЯК СКЛАДОВА ГЕНОЦИДУ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	228
<i>Urbanavičė R., Istomina N.</i> THE MIRROR OF THE TRAUMATIC LIFE EVENTS OF THE UKRAINIAN REFUGEES.....	230
<i>Кандибей В.К.</i> КРИЗОВІ СТАНИ ТА ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ.....	231
<i>Амма А.В.</i> СПІВВІДНОШЕННЯ АНОНІМНОСТІ І ВІДЧУЖЕННЯ ЛЮДИНИ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	232
<i>Білай А.І., Білай І.М.</i> ФІЛОСОФІЯ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....	233
<i>Горохова Л.В.</i> СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	234
<i>Гріда Т.В., Демидюк К.С., Шевченко Н.О.</i> ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРЯННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРНЯНИХ КЛОУНІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ.....	237
<i>Данильчук О.М.</i> ЗАГРОЗА ПОШИРЕННЯ ЗБРОЇ МАСОВОГО ВИНИЩЕННЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПРОБЛЕМА БУТТЄВОСТІ ЛЮДИНИ.....	239
<i>Дрозд Б.Ю.</i> ВПЛИВ ГАДЖЕТІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	241
<i>Земляний Я.В., Земляна Н.А.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ЗМІШАНОГО ФОРМАТІ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	243

Висновок слідчої комісії ООН, Міжнародне гуманітарне право забороняє евакуацію дітей стороною у збройному конфлікті, за винятком тимчасової евакуації, якщо цього вимагають вагомі причини, пов'язані зі здоров'ям або медичним обслуговуванням дітей або винятком окупованої території, їхньою безпекою. Потрібна письмова згода батьків або законних представників. У жодній із ситуацій, які розглядала Комісія, передача дітей, здається, не відповідала вимогам, встановленим міжнародним гуманітарним правом. Перевезення не було виправдано міркуваннями безпеки або медичними міркуваннями. Комісія дійшла висновку, що розглянуті нею ситуації щодо передачі та депортації дітей в межах України та до РФ відповідно порушують міжнародне гуманітарне право та становлять воєнний злочин.

ДИТИНА В ЧАСИ ГОЛОДОМОРУ ДО СЬОГОДЕННЯ. ЕТИЧНИЙ ВИМІР СУСПІЛЬСВА

*Котлова Юлія Валентинівна,
кандидат медичних наук,
доцент кафедри дитячих хвороб ННІПО,
Мазур Вікторія Іванівна,
кандидат медичних наук,
доцент кафедри факультетської педіатрії,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет*

Анотація. Діти в суспільстві – найуразливіша його частина, залежна від дорослих в усіх проявах життєдіяльності. Морально-етичною нормою сучасного соціуму є дитино-центризм. На протилегу тоталітарний режим, його цинічна пропаганда найжорстокішими засобами працює на знищення, геноцид українського суспільства, використовуючи чи спланований штучний голод на найплодючих землях, відбираючи хліб, чи розпочинаючи воєнне повномасштабне вторгнення, знищуючи цивільне населення. Страждання, знищення дітей в таких умовах неминучі. Відсутність морально-етичних норм в суспільстві має руйнуючі наслідки для всього світу, є злочинними та ганебними за світовими загальнолюдськими моральними цінностями. Відповіді на питання «яке відношення суспільства до дітей та дитинства?», не лише задекларованих, а працюючих безпосередньо щодня у житті кожної дитини – є компасом етичного виміру суспільства. Вже зараз доцільні серйозна система відновлення дітей, які пережили будь-які травми війни на знищення, постраждалих родин, їх реабілітація та адаптація. Але не менш важливим є розуміння суспільства про ціну забуття та нерішучого замовчування злочинів цілої ганебної системи, визнання наслідків легковажного відношення до буття і це є складові морально етичного виміру сьогодення.

Ключові слова. Діти, Голодомор, повномасштабне вторгнення російського агресора, Права дитини.

Теза, що відношення до дітей є чутливим індикатором соціальної зрілості та морально-етичного розвитку суспільства, не викликає жодного сумніву особливо в українському сьогоденні. Ідея започаткована шведською громадською діячкою Еллен Кей з перших років ХХ століття, коли вона наголосила про початок «Століття дитини», століття підтримки та захисту дитинства для процвітання і розвитку суспільства [1]. Розвиток цього починання на глобальному законодавчому рівні був підтриманий Лігою Націй, коли в 1924 році прийняли Женевську Декларацію гарантій прав дитини, за якою «людство зобов'язане дати Дитині найкраще, що у нього є», лише через сам факт, що вона є Дитиною [2].

Через ідеологію тоталітарного режиму та цинічну пропаганду, які панували у пострадянському суспільстві, лише за вісім десятиріч років поспіль ми голосно на весь світ визнали чорні дні знищення людського життя, зокрема життя дітей, які зазнала Україна, назвавши його ім'я – Голодомор, найстрашніша трагедія ХХ століття. Південь України, в локації Запорізької області, зазнали його початок на 10 років раніше, але вінцем терору голодом для хліборобів Степової України стали 30ті роки [3].

В цей час в м. Запоріжжі для догляду за діточками-сиротами, немовлятами, покинутими знесиленими та вмираючими від голоду батьками, був створений притулок, який нажал, став таким же безчесним місцем знищення дітей державною системою. Місце, де «етичною нормою» по відношенню до дитини стало лише питання дозволу на життя. Це в роки, коли вже було декларовано – «Дитина перша повинна отримувати допомогу під час лиха... Голодна дитина повинна бути

нагодована; хвора дитина повинна отримати допомогу; сироті чи безпритульній дитині повинен бути наданий притулок і догляд...» [2].

Ми мали мету дослідити причини смерті дітей в сиротинці в період 1932-1933 рр. за книгами Реєстрації Актів цивільного стану про смерть Сталінського району м. Запоріжжя. Роботу проводили в Державному архіві Запорізької області. За цей період зареєстровано 1720 смертей дітей Сталінського району м. Запоріжжя.

Серед загиблих діточок сиротинця більшість (60%) була до 1 року життя, а саме немовлята першого півріччя (88%) (рис.1)

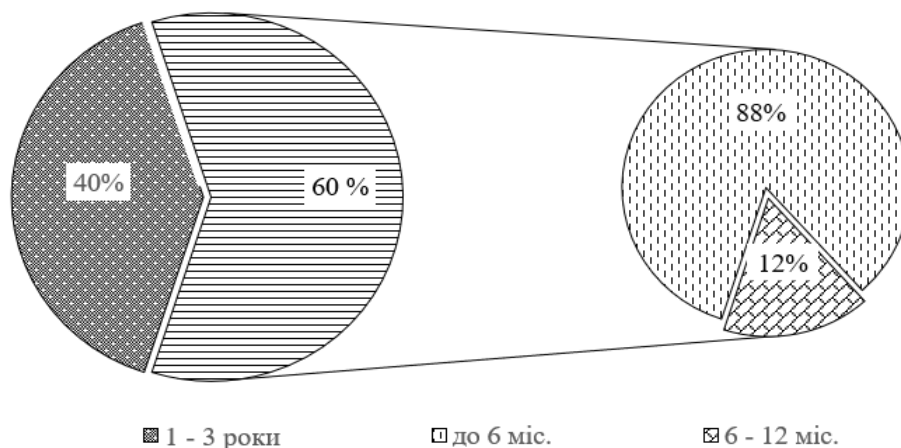

Рисунок 1. Вікові характеристики дітей, померлих в сиротинці

Звертало увагу на значну кількість 788 (46%) записів актів смерті дітей саме в дитячому сиротинці – державному закладі для утримання малюків молодшого віку, які залишилися без батьків. Майже кожний п'ятий з усіх померлих (4575 людей) був дитиною з сиротинця.

Найстрашніші дні зареєстровані наприкінці липня – це 20-23.07.1933 р. Серед 360 виписаних свідоцтв про смерть 150 (42%) документів були виписані саме дітям, якими мав опікуватися державний заклад сиротинець. І якщо напочатку 1932 року в причинах смерті були зазначено «істощеніє», «кахексія», «гіпотрофія до кісток», «гострий безбілковий набряк», то за рік причини смерті стали маскувати під кишкові інфекції або під катар кишок, або під диспепсію.

Порівняння причин смерті між немовлятами сиротинця та міськими дітьми, що зростали в родині, наочно демонструє, що «звичайні» дитячі хвороби при відсутності антибактеріальної терапії, вакцинації, безумовно, забирали життя немовлят. Але жакливі «істощеніє», «кишкова інфекція», як маска-еквівалент «гіпотрофії до кісток» значно превалювали саме у діточок сиротинця (рис.2). Місто не потерпало від голоду, робочі, які працювали над масштабною індустріалізацією, створенням могутнього металургійного комплексу м. Запоріжжя, отримували пайки, тоді як села з відібраною їжею блокувалися охороною [3].

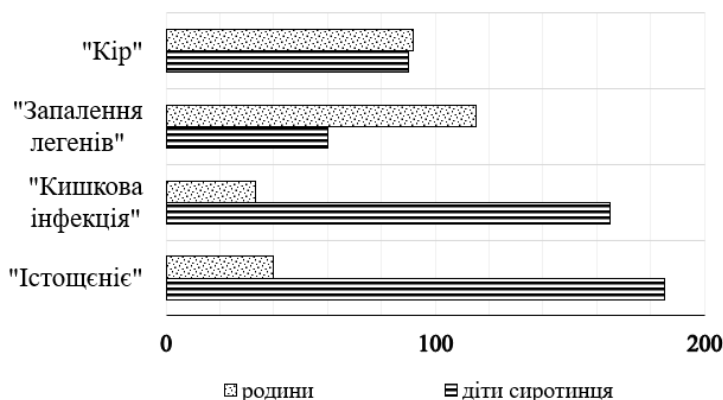

Рисунок 2. Порівняння причин смерті дітей-мешканців сиротинця та дітей, зростаючих в родині

Оцінка трагедії Голодомору з позиції етичних норм в сьогоденні не викликає сумніву у цілеспрямованій жорстокості, безлюдності, безпощадності для знищення людського життя, відбираючи навіть крихти їжі. Ці події замовчували навіть за перше десятиліття незалежної України, хоча були живі свідки, документальні та фізичні докази [3]. Час істини прийшов завдяки наполегливій кропіткій роботі істориків, краєзнавців, політиків, дослідників-аматорів, небайдужих людей. З точки зору морально-етичних норм сучасних світових суспільств ХХІ століття надана оцінка, підтримка визнання геноциду українського народу. Але не всіма... Система, що знищувала, залишилась у географічних сусідів. Стає зрозумілим, що ми зробили замало, щоб знати, розуміти, мати можливість дати суспільний опір ворожим інформаційним нарративам.

Зараз очевидно, що події 30 років минулого століття були початком неоголошеної війни... Терор повернувся в ХХІ столітті, гібридною війною, анексією територій, вогнем та ракетами, повномасштабним вторгненням війни на знищення. Діти залишаються найуразливішою частиною суспільства, стають безпосередніми жертвами воєнних дій, викрадаються та примусово переміщуються ворогом, розлучаються з родиною, втрачають батьків, зазнають глибоких психологічних травм, мають перерви та складнощі з освітою, з медичною допомогою, зі всім тим, що має назву Дитинство. Ми всі свідки знущань, вбивств, катувань, сексуального насильства над дітьми, Україна знов переживає морально-етичний виклик - питання дозволу на життя, яке проектує до міжнародних співтовариств, що продовжують розвивати дитино-центричний конструкт свого розвитку та не повинні бути терпимі до проявів жорстокості до дітей, до їх родин. Права дітей закріплені Конституцією України, державними Законами, Кодексами, які мають виток та пов'язані з правовими стандартами Європи, міжнародним Гуманітарним правом. Це - не папірці, вони працюють, але при всьому масштабі трагедії, під час бомбардувань мирних українських міст та селищ, на окупованих територіях не можна гарантувати безпеки жодній дитині в Україні. Вони всі мають та будуть мати стигми війни, незважаючи на передбачені норми міжнародного права щодо захисту прав цивільного населення, зокрема дітей. З'явилась нова масштабна морально-етична, економічна, політична проблема «дітей-війни», але не II світової, а сьогоденної - з російським агресором. Незважаючи, що ми знаходимося ще далеко від перемоги над ворогом, вже зараз доцільне серйозне відпрацювання етичних норм відновлення дітей, які пережили будь-які травми, та постраждалих родин, їх реабілітація, адаптація.

Морально-етичні принципи не є сталими, мають динамічний розвиток під впливом змін не лише в культурно-релігійній площині, вирішальними є зміна соціально-політичних, економічних, технологічних, наукових процесів в суспільстві. А в інформаційному просторі ХХІ сторіччя формуються мега впливом медіа простору, інформаційних і телекомунікаційних технологій. Чи не замало були використані ці можливості для того, щоб кожна людина в Україні не просто знала про лихоліття України, трагедію Голодомору і не лише Голодомору. Щоб відчувала морально-етичну відповідальність перед пам'яттю безвинних жертв, смерть, яких була попередженням наступним поколінням про небезпеку. Але нові маски та технології злочинної системи спотворили історію для декількох поколінь, приспали національну пам'ять та відповідальність, формували легковажне відношення до буття, знецінюючи природність емпатії та щирості людей.

Маємо змогу спостерігати, що соціально-політичні зміни в соціумі можуть взагалі ліквідувати будь-які етично-моральні принципи в більш ніж стомільйонному суспільстві, регулюючи поведінку населення, впливаючи на прийняття рішень, дії, які є злочинними та ганебними за світовими загальнолюдськими моральними цінностями.

Щоб зрозуміти еволюційний напрямок розвитку етично-моральних норм, знаходячись в середині соціуму, щоб орієнтуватися у відповідності напрямку їх розвитку загальнолюдським етично-моральним принципам без маніпуляцій, викривлень та підмін понять, найкраща перевірка – це відповідь на питання: «яке відношення суспільства до дітей та дитинства?», не лише задекларованих, а працюючих безпосередньо щодня у житті кожної дитини країни, дітей світу, та питання до себе «що зробив та роблю для цього?»

Список використаних джерел

1. Mia Leche-Löfgren Ellen Key: Hennes liv och verk. Natur och Kultur (1930) [in German].
2. Geneva Declaration of the Rights of the Child. 26 September, 1924, League of Nations [Електронний ресурс]: UN Documents Gathering a body of global agreements. – Режим доступу <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>
3. Національна Книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Запорізька область / Обл. редкол.: Старух О. В., Фролов М. О., Тимченко С. М., Турченко Ф. Г., Тедеєв О. С. Український інститут національної пам'яті; Запорізька обласна державна адміністрація. – Запоріжжя: Дике Поле, 2008. – 1080 с.